

Valtuustoaloite lasten ja nuorten sähkö tupakoinnin kitkemiseksi Tampereen kaikissa kouluissa koko koulupolun ajan

Sähkö tupakointi eli vapetus on valtakunnallisesti kasvava ilmiö lasten ja nuorten keskuudessa, joka näkyy enenevästi kouluissa ja vapaa-ajalla. Sähkö savuke eli vape on akulla toimiva laite, jolla höyrystetään säiliöön laitettavaa nestettä sisään hengitettäväksi. Vape voi näyttää erehdyttävästi esimerkiksi huulikiilteeltä tai korostustussilta, joten lapsen tai nuoren on suhteellisen helppo säilyttää sitä huomaamattomasti penaalissa tai taskussa.

Sähkö tupakointi on lapsia ja nuoria koukuttava muoti-ilmiö, joka houkuttaa jopa alakouluikäisiä. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kouluterveyskyselyn vuoden 2023 tuloksissa on nähtävissä voimakas sähkö tupakoinnin lisääntyminen. Kouluterveyskyselyn mukaan on yhä yleisempää, että alaikäiset hankkivat sähkö savukkeita sosiaalisen median kautta. Sähkö savuketta käyttäneistä pojista noin 36 prosenttia ja tytöistä noin 41 prosenttia kertoi kevään kouluterveyskyselyssä hankkineensa vapet tällä tavoin. THL:n mukaan hankintoihin puuttuminen vaatii tarkkaavaisuutta vanhemmilta, nuorten parissa työskenteleviltä, valvontaviranomaisilta sekä sosiaalisen median alustoilta. Koulujen onkin tarpeen huomioida ja päivittää päihdetoimintamallit koskemaan myös vapea.

Tupakkalain määrittelemät myyntirajoitukset ja tupakointikiellot koskevat myös sähkö savukkeita. Sähkö savukkeiden ja nikotiininesteiden markkinointi on kielletty. Lapsille ja nuorille vapea myydään muun muassa sosiaalisen median kautta, kouluissa tai vapaa-ajan ympäristöissä. Vape-kauppaan voi liittyä esimerkiksi velaksi myyntiä, uhkailua tai kiristämistä.

Suomessa myytävät nikotiininesteet eivät saa sisältää kiellettyjä lisäaineita tai makuja, mutta niitä on mahdollista tilata ulkomailta. Vapessa käytettävät nesteet voivat olla nikotiinittomia tai sisältää nikotiinia, ja ne on usein pakattu värikkäisiin lasta ja nuorta houkutteleviin pakkauksiin. Nikotiinittoman vapen käyttö voi madaltaa kynnystä nikotiinia sisältävien tuotteiden käytölle. Vapen neste voi sisältää nikotiinia huomattaviakin määriä, tai siihen on voitu lisätä nikotiinisulolaa. Nikotiinin haittavaikutuksina ovat verisuonien supistuminen, sydämen sykkeen ja verenpaineen nouseminen sekä sydämen rytmihäiriöille altistuminen. Nikotiini aiheuttaa myös riippuvuutta. Nikotiinia sisältävän vapen vakavana haittavaikutuksena voi olla jopa nikotiinimyrkytys. Sekä nikotiinittomasta että nikotiinia sisältävästä vapestä voi aiheutua hengitysteiden ärsytystä, yskää, pahoinvointia ja päänsärkyä. Vapen nesteet voivat myös sisältää tuntemattomia aineyhdisteitä, joiden turvallisuudesta ei ole takeita. Yle selvitti Itä-Suomen yliopiston kanssa nuorilta takavarikoitujen sähkö savukkeiden nesteiden sisältöä. Niistä löytyi myrkyllisiä aineita, jotka muun muassa tuhoavat maksan; höyrystettynä myrkyllistä glyserolia sekä raskasmetalleja, kuten lyijyä. Lyijy on hermomyrky, joka vaikuttaa myös aivojen kehittymiseen, heikentää niiden kuntoa ja altistaa aivosairauksille. Sähkö tupakassa on samoja aineita kuin tupakassa. Glyseroli höyrystettynä ja hengitettynä vahingoittaa keuhkoja. Nikotiinia ja raskasmetalleja sähkö tupakassa on monesti savuketta suurempia annoksia.

Vapettamisen vaikutukset ilmenevät nuorena ja kehittyvässä kehossa nopeammin kuin aikuisella. Nuorilta on löytynyt suu- ja virtsarakon syöpiä, joita tavataan yleensä iäkkäillä.

Vanhempien ja opettajien on vaikeampaa havaita lasten ja nuorten sähkö tupakointia kuin tavallista tupakointia, koska sähkö tupakan haju ei tartu vaatteisiin.

Sähkö tupakan käyttö on myös Tampereen kouluissa kasvanut ongelmaksi, joka lisääntyy edelleen. Lasten ja nuorten sähkö tupakan käyttöä ilmenee kaikilla kouluasteilla; ala-asteelta lukioon asti. Valitettavasti oppilaat tiedostavat heikosti sähkö tupakoinnin haittoja ja monet nuoret mieltävät "vapet" virheellisesti jopa vaarattomiksi. Tarvitsemme tehokkaita toimia, jotta nuoret saavat mahdollisimman realistisen kuvan sähkö tupakoinnin haitoista ja että lasten ja nuorten sähkö tupakointi pyritään lopettamaan mahdollisimman pian sen alettua. Sähkö tupakoinnin aloittamisen ja käytön ennaltaehkäisyminen on tärkeää. Tampereen kouluissa, koko koulupolun ajan, on tehtävä tehokkaita ja monipuolisia toimenpiteitä sähkö tupakoinnin käytön torjumiseksi ja ehkäisemiseksi yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Tiedottamista sähkö tupakan haitoista tulee lisätä. Saatavuutta pitää pystyä ehkäisemään lasten ja nuorten kohdalla. Kouluja tulee ohjeistaa tehostettuun välituntivalvontaan säännöllisin väliajoin sähkö tupakoitsijoiden ja tupakoitsijoiden tavoittamiseksi koulujen pihilla ja WC-tiloissa - joissa sähkö tupakointia harrastetaan yleisesti, koska siitä ei vapaudu savua. Sähkö tupakoinnin ehkäisyssä tulee saada vastauksia: Miten rehtoreita ja koulujen henkilökuntaa koulutetaan? Miten tietoa voidaan levittää haitoista ja markkinoinnista tehokkaammin? Miten välituntivalvontaa voidaan tehostaa paremmin? Miten vanhempia voidaan tiedottaa paremmin?

Kanta-Hämeessä järjestettiin "VapaaVapesta" - vapen vastainen kampanja, joka pyrkii torjumaan lasten ja nuorten sähkö tupakointia. Kampanja kesti 1.-21.4.2024. Kampanjan kohderyhmänä olivat 1.- 9. luokkalaiset sekä 2. asteen opiskelijat ja heidän huoltajansa. Tavoitteena on ollut viestiä nuorille ja heidän läheisilleen sähkö tupakan haitoista ja nikotiiniriippuvuuden vaaroista. "VapaaVapesta" -kampanjan aikana somessa jaettiin tietoa mm. vapen terveys- ja ympäristövaikutuksista, nikotiiniteollisuudesta ja piilomainonnasta sekä pohdittiin, miten vapestä voisi kieltäytyä. Somen lisäksi kampanja näkyi muun muassa harrastuksissa, kouluilla, kirjastoissa ja katukuvassa. Myös vessavapetukseen tartuttiin julistamalla koulujen vessoja vapaaksi vapestä. Tiedon jakamiseen ilmoitautui yli 20 yhteistyötahoa.

Esitän, että Tampereen kaupunki yhdessä eri toimijoiden kanssa ryhtyy kitkemään ja ehkäisemään lasten ja nuorten sähkö tupakointia koko koulupolun ajan, ala-asteelta lukioon asti. Yhteistyötä tulee tehdä koulujen, vanhempien, vanhempainyhdistysten, ehkäisevän päihdetyön ammattilaisten ja nuorisovaltuuston kanssa sähkö tupakoinnin kitkemiseksi. "VapaaVapesta" - vapen vastainen kampanja tulee käynnistää myös Tampereella. Koulujen tulee päivittää päihdetoimintamallit koskemaan myös vapea.

Tampereella 10.6.2024

Aila DüNDAR-järvinen

Kaupunginvaltuutettu (Kok.)